

В.М. Гончаров, д-р екон. наук, професор

О.М. Бондарська, магістр

Луганський національний аграрний університет

РОЗВИТОК РИНКУ М'ЯСНОЇ ПРОДУКЦІЇ ЯК ЗАПОРУКА ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Постановка проблеми. Завдяки потужному природно-ресурсному потенціалові, багатому досвідові в сільському господарстві, вигідному економіко-географічному положенню Україна має суттєві переваги, що мали б стимулювати розвиток сільського господарства. Однак через цілу низку причин перші 20 років незалежності нашої держави не відзначилися стрімким підйомом і розквітом агропромислового комплексу. Скорочення обсягів виробництва, нездатність більшої частини вітчизняної продукції конкурувати з продукцією експортерів суттєво вплинули на стан аграрного виробництва, яке являє собою основу забезпечення продовольчої безпеки країни. Наявність серйозних загроз продовольчої безпеки, які, як наприклад, рівень імпортозалежності, з часом зростають, обумовлюють актуальність цього питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми продовольчої безпеки країни вже довгий час перебувають у центрі уваги багатьох вітчизняних учених, таких як В.Г. Андрійчук, В.К. Береговий, С.В. Кирзюк, В.С. Корчун, П.Т. Саблук, В.Г. Ткаченко, В.А. Худавердієва та ін. Багато уваги приділяється оцінці поточного стану продовольчої безпеки та агропромислового комплексу, виявленню основних загроз продовольчої безпеки та шляхів їх подолання. Проте питання забезпечення продовольчої безпеки на місцевому рівні розкрито недостатньо.

Система національної продовольчої безпеки базується на принципах якості, незалежності, доступності та самозабезпеченості. Саме ці принципи мають формувати політику щодо продовольчої безпеки, створюючи умови для ефективного розвитку АПК, зовнішньоекономічної діяльності в цій сфері, формування доходів населення, гарантування збалансованого та якісного споживання.

Система є стійкою, якщо вона само забезпечується за рахунок власного виробництва. Продовольче самозабезпечення передбачає задоволення основної частини потреб у продуктах харчування за рахунок вітчизняного виробництва, яка зумовлює незалежність держави в розв'язанні цього питання. Визначення суті продовольчої безпеки завжди

пов'язане із забезпеченням життєдіяльності людини, яка характеризується станом її здоров'я. Тому реальне уявлення про продовольчу ситуацію в країні можна отримати, порівнюючи споживання, що існує, з рівнями споживання, представленими в класифікації, побудованій за принципом відповідності продовольчого забезпечення завданням збереження здоров'я та досягнення максимально можливої в сучасних умовах середньої тривалості життя.

Оскільки продовольча безпека держави формується і досягається не лише на державному, але й на регіональному (області) та локальному (населеного пункту) рівнях, то з огляду на необхідність посилення економічної самостійності регіонів, досягнення продовольчої безпеки на місцевому рівні набуває особливого значення.

М'ясо та м'ясопродукти є невід'ємною частиною раціону переважної більшості людей і входить до сформованого МОЗ України переліку основних продуктів харчування як джерело тваринного білка та одне з головних джерел білка взагалі. Отже, від достатності і якості забезпечення цим видом продукції залежить рівень продовольчої безпеки країни. Складність як державного, так і саморегулювання ринку м'яса та м'ясопродуктів обумовлює актуальність оцінки його стану і стратегічну важливість контролю та підтримки його розвитку.

Таким чином, **метою роботи** є аналіз виробництва та споживання м'ясної продукції на загальнодержавному та регіональному рівні, оцінка рівня продовольчої безпеки за продуктами м'ясопереробної галузі, а також окреслення подальших перспектив і стратегій розвитку ринку м'яса та м'ясопродуктів Луганської області.

Викладення основного матеріалу дослідження. Відповідно до Методики визначення основних індикаторів продовольчої безпеки, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 05.12.2007 р. № 1379 "Деякі питання продовольчої безпеки" Міністерством економічного розвитку і торгівлі було проведено оцінку стану продовольчої безпеки.

У результаті цієї оцінки виявлено, що середньостатистичний українець у 2012 р. споживав лише 68 % від установленної МОЗ раціональної норми споживання: за даними Держкомстату фактичне річне споживання м'яса та м'ясопродуктів на одну особу у 2012 р. становило 54,4 кг, що перевищило показник 2011 р. на 3,2 кг (рис. 1). Збільшення споживання відбулося як за рахунок нарощування реалізації худоби та птиці вітчизняними виробниками (на 3,1 %), так і зростання імпорту м'ясопродуктів (в 1,7 раза).

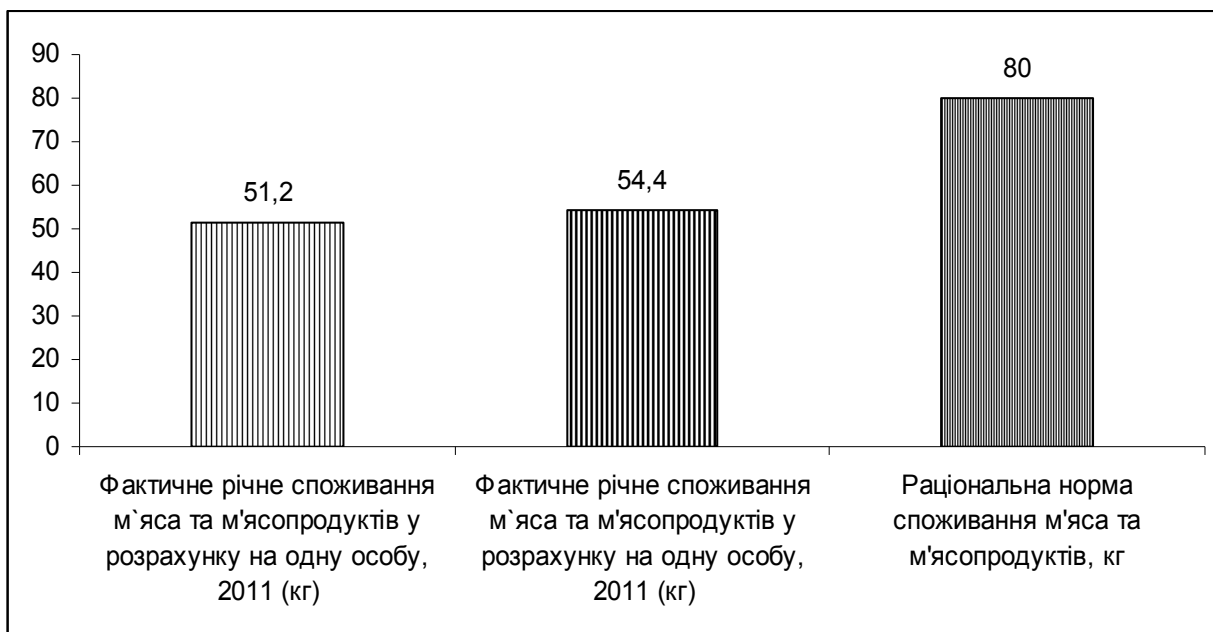

Рис. 1. Порівняння фактичних рівнів споживання м'яса та м'ясної продукції із раціонально визначеними нормами споживання

Аналіз економічної доступності продуктів харчування показав, що у загальній структурі витрат на продукти харчування найвищу питому вагу займали витрати на м'ясо і м'ясопродукти – 25 %, чи 465 грн на домогосподарство на місяць (рис. 2).

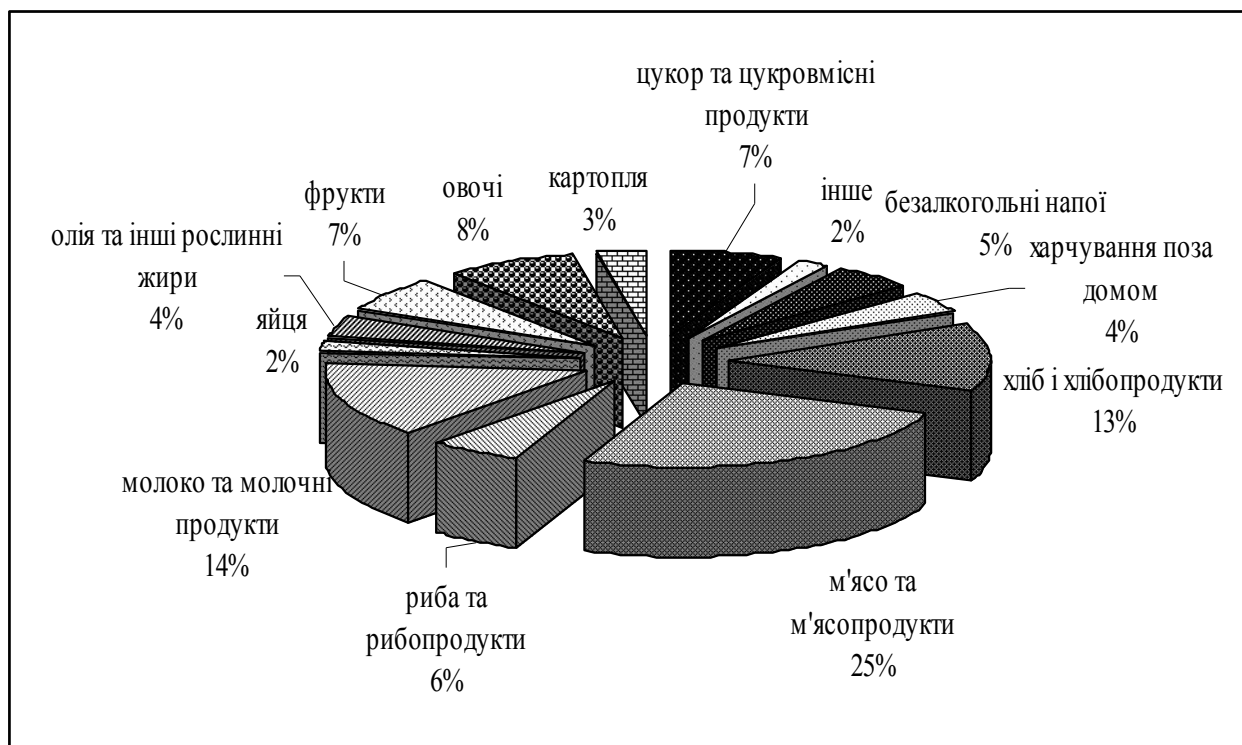

Рис. 2. Структура витрат домогосподарств на харчування у 2012 р. (за даними Держкомстату)

Оцінка ємності внутрішнього ринку виявила зростання споживчого попиту на м'ясо і м'ясопродукти порівняно з показником 2011 р. на 5,9 %.

Задоволення потреб населення у м'ясній продукції, у межах його купівельної спроможності у 2012 р., як і в попередні роки, здійснювалося, в основному, за рахунок продукції вітчизняного виробництва, однак частка імпорту в аналізованому періоді зросла на 6,7 % порівняно з 2011 р., отже, імпортозалежність ринку м'яса і м'ясопродуктів зросла.

Українські виробники не в змозі повною мірою задовольнити зростаючий попит, адже темпи росту обсягу виробництва продукції відстають від темпів зростання споживання (рис. 3).

Проаналізувавши споживання м'ясної продукції у Луганській області (рис. 4), відзначили суттєвий відрив від середнього по країні рівня споживання: у 2000 р. середньостатистичний житель нашої області споживав м'яса на 10 кг на рік менше, ніж решта населення України.

Рис. 3. Динаміка обсягу споживання м'ясопродуктів в Україні

Втім з кожним роком цей відрив скорочувався, і у 2012 р. річне споживання м'ясної продукції жителем Луганської області досягло найвищої за 12 років позначки – у 48,7 кг, що на 5,6 кг менше за середньо-український рівень. Незважаючи на таку позитивну тенденцію, не варто

забувати, що обидва показники – як по Україні, так і в розрізі Луганської області – суттєво відстають від раціональної норми споживання.

Необхідно відзначити, що домогосподарства в Луганській області забезпечують себе м'ясною продукцією на 19,5 %, самостійно виробляючи її (рис. 5), хоча надходження за рахунок закупівель у торговельних мережах суттєво переважає (34,94 %).

Аналіз динаміки виробництва м'яса та м'ясопродуктів усіма видами господарств (рис. 6) указує на його позитивну динаміку, а структура виробництва свідчить про те, що фактором зростання є збільшення виробництва м'яса та субпродуктів із свійської птиці, а також ковбасних виробів. Загалом у 2012 р. усіма категоріями господарств було вироблено 50,06 тис. т, що на 3,34 тис. т менше за обсяг виробництва у 2008 р., який видався найбільш вдалим для цієї галузі. Однак з урахуванням суттєвого спаду виробництва у 2009 р. можна зазначити, що сільгоспвиробники і переробники поступово нарощують виробництво.

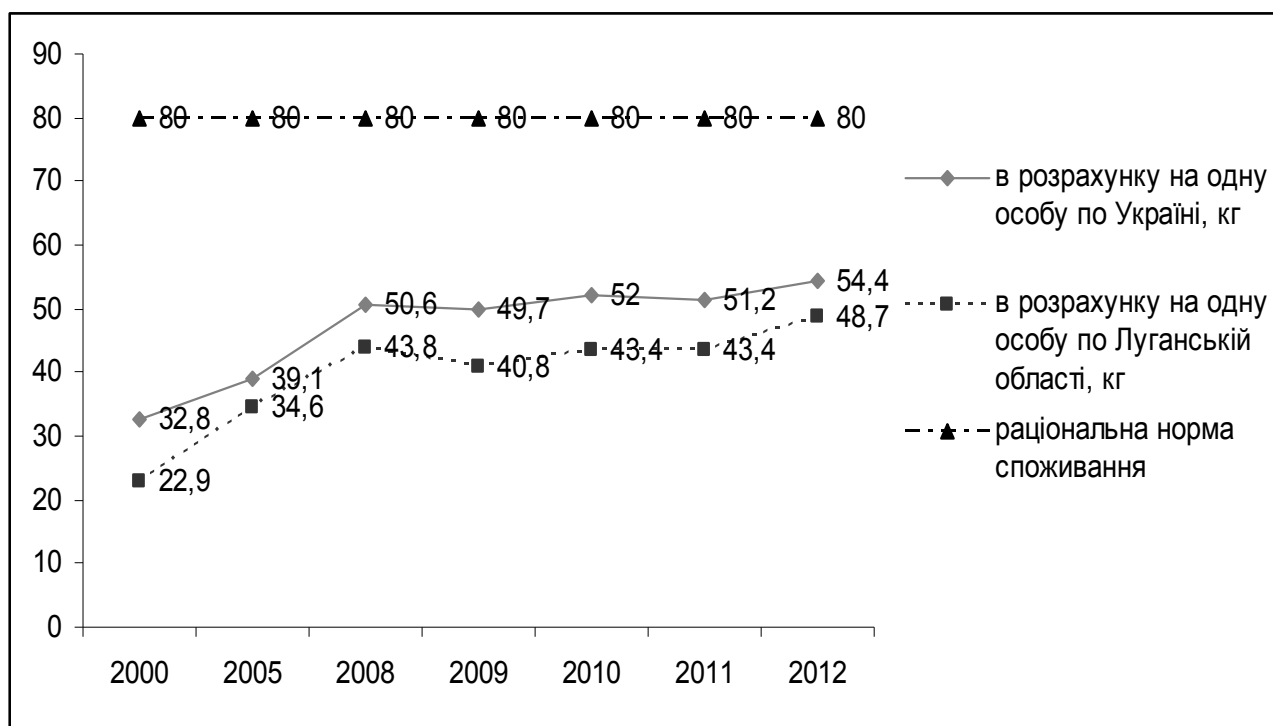

Рис. 4. Порівняння фактичного споживання м'ясопродуктів з розрахунку на одну особу по Луганській області із середнім споживанням по країні та раціональними нормами споживання

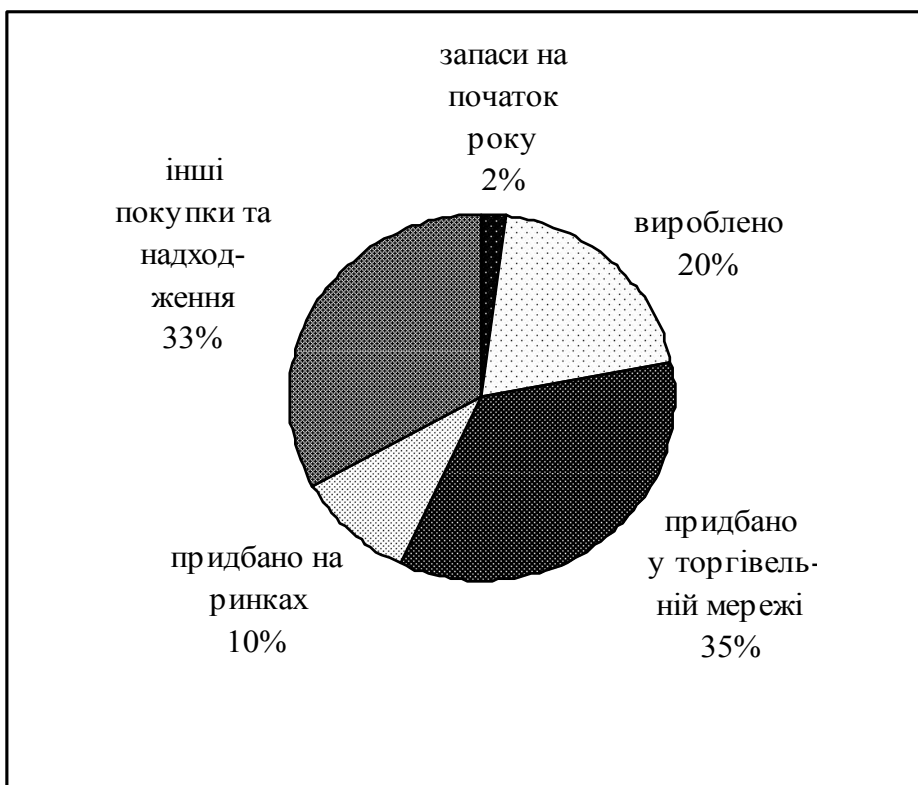

Рис. 5. Надходження м'яса та м'ясних продуктів у господарствах населення у 2012 р.

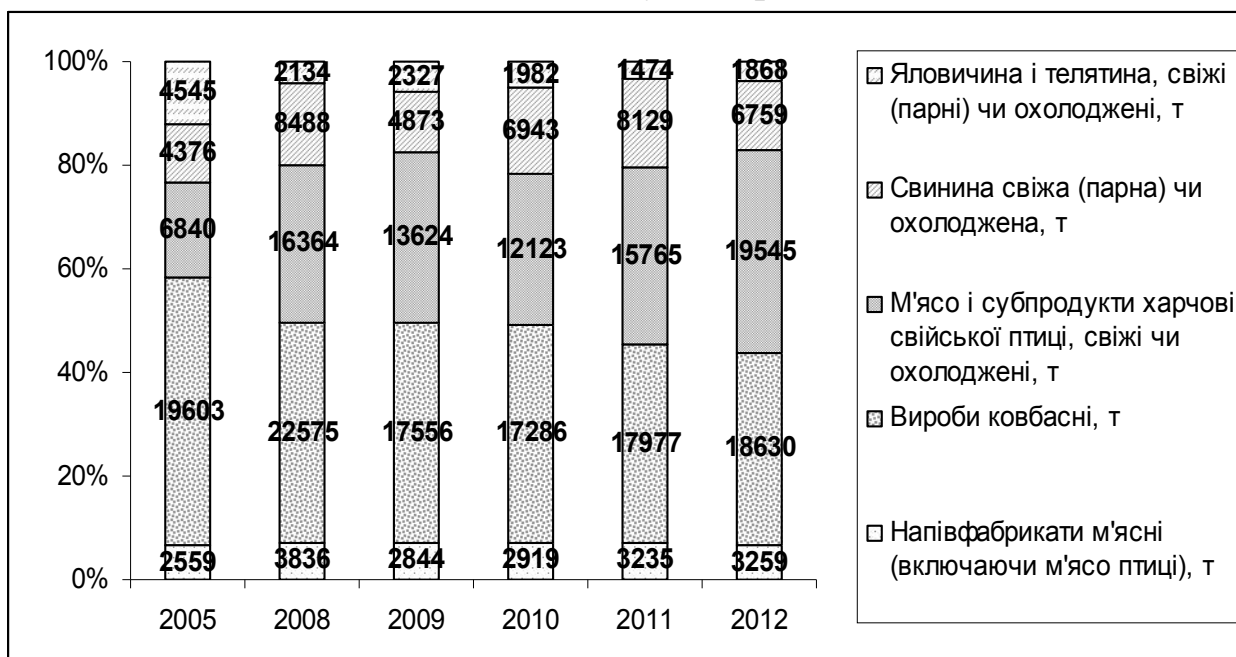

Рис. 6. Структура виробництва м'яса та м'ясопродуктів усіма категоріями підприємств Луганської області

Розглядаючи структуру виробництва м'яса та м'ясопродуктів за видами виробників (рис. 7), звернемо увагу на те, що питома вага виробництва домогосподарств дуже суттєва і становить 42,5 %, решта 57,5

% (28,56 тис. т) виробляється м'ясовиробними та переробними підприємствами області.

Обсяг надходження м'ясної продукції до домогосподарств за рахунок купівлі з різних каналів реалізації дорівнює 86 тис. т. Порівнявши фактичний обсяг закупівлі та виробництва можна зробити висновок, що підприємства тваринництва та м'ясопереробки забезпечують лише 33,2 % платоспроможного попиту на ринку м'яса та м'ясопродуктів Луганської області. Решта 66,79 % продукції надходить від виробників інших областей та за рахунок імпорту.

Висновки. Отже, діючим на ринку м'ясопродуктів Луганської області підприємствам доцільно нарощувати обсяги виробництва (як виробництва так і переробки), а також провадити агресивну маркетингову стратегію задля витіснення з регіонального ринку імпортерів та конкурентів з інших областей. Такий розвиток регіонального ринку дозволить підвищити рівень самозабезпечення Луганської області м'ясною продукцією, що є невід'ємним елементом забезпечення продовольчої безпеки на регіональному рівні.

Рис. 7. Структура виробництва м'ясної продукції за видами виробників в Луганській області

Бібліографічний список: 1. Береговий В.К. Проблеми продовольчої безпеки України / В.К. Береговий // Економіка АПК. – 2011. – № 5. – С. 71-78. 2. Дані Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. 3. Зінченко С. Продбезпека: реальність та загрози / С. Зінченко // Агроперспектива. – 2011. – № 6. – С. 16-17. 4. Кирзюк С.В. Моделювання сталого агровиробництва в умовах зовнішніх викликів для забезпечення продовольчої безпеки / С.В. Кирзюк, Т.Ю. Єрмольєва, Ю.М. Єрмольєв // Економіка АПК. – 2011. – № 9. – С.145-151. 4. Статистичний щорічник України за 2012 рік / Державний комітет статистики України; за ред. О.Г. Осауленка. – К.: Консультант, 2013. – 657 с. 5. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія: в 3 т. Т. 1 / О.М. Ляшенко, Ю.С. Погорелов, В.Л. Безбожний [та ін.]; за заг. ред. Г.В. Козаченко. – Луганськ: Елтон-2, 2010. – 282 с. 6. Продовольственная безопасность Украины: состояние, механизм обеспечения, проблемы: монография / [под ред. В.Г. Ткаченко.]. – Луганск: Книжковий світ, 2004. – 176 с. 7. Худавердієва В.А. Проблеми продовольчої безпеки в Україні / В.А. Худавердієва // Економіка АПК. – 2011. – № 3. – С. 23-27.

Гончаров В.М., Бондарська О.М. Розвиток ринку м'ясної продукції як запорука продовольчої безпеки на регіональному рівні. Проведено аналіз виробництва та споживання м'ясної продукції на загальнодержавному та регіональному рівнях. Оцінено рівень продовольчої безпеки за продуктами м'ясопереробної галузі. Окреслено подальші перспективи і стратегії розвитку ринку м'яса та м'ясопродуктів Луганської області.

Goncharov V., Bondars'ka O. Development of meat production market as a basis of food security on a regional level. The paper touches upon the analysis of meet production and consumption on both nationwide and regional level. The research allowed to estimate the food security of meet processing sector and make suggestions regarding the perspective of meet market development in Lugansk region.